УДК: 008
Куріпко Є.М.[1], Ємельяненко Є.О.[2]
[1] студ. гр. БК-615 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. філос. н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВЧЕННЯ МО-ЦЗИ ЯК СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ

Є.М. Куріпко, Є.О. Ємельяненко

Вчення Мо-Цзи є однією з найоригінальніших соціально-філософських концепцій Давнього Китаю, що сформувалася в період політичної нестабільності та міждержавних воєн. Мислитель жив у V ст. до н. е. і запропонував альтернативну модель суспільного устрою, яка протистояла традиційним уявленням конфуціанства. Якщо Конфуцій робив акцент на ритуалі, моральному самовдосконаленні та відновленні стародавніх традицій, то Мо-цзи зосередився на практичній користі, соціальній справедливості та загальному добробуту народу. Його філософія була спрямована не лише на моральне виховання особи, а й на реформування держави та суспільних відносин.

Основні ідеї мислителя викладені в трактаті Мо-Цзи, який містить роздуми про мораль, політику, управління державою та волю Неба. Центральною проблемою моїзму є питання гармонії в суспільстві та шляхів подолання безладу. Мо-цзи вважав, що причиною соціальних конфліктів є егоїзм, частковість інтересів і нерівне ставлення людей одне до одного. Коли кожен дбає лише про власну родину або власну державу, виникають війни, ворожнеча та пригнічення слабших сильнішими. Тому він запропонував принцип «всезагальної любові» (цзянь ай), який передбачає однакове, неупереджене ставлення до всіх людей незалежно від їхнього соціального статусу чи походження.

На відміну від конфуціанської моделі, де любов має ієрархічний характер (передусім до батьків і старших), моїзм пропонує універсальний моральний принцип. Людина повинна керуватися не родинною прихильністю, а загальним благом. Такий підхід, на думку Мо-цзи, здатний усунути джерела ворожнечі та забезпечити стабільність у державі. Якщо люди ставитимуться одне до одного з повагою та турботою, то зникне потреба у війнах і насильстві.

Важливе місце у вченні Мо-цзи займає концепція Неба. Мислитель заперечував фаталістичне розуміння долі, згідно з яким усе наперед визначено вищими силами. Він вважав, що якби людські справи були повністю зумовлені, то моральна відповідальність і активна діяльність втратили б сенс. Небо в його концепції не є сліпою долею, а виступає моральним взірцем людинолюбства. Воно не розрізняє знатних і простих, великих царств і малих, а піклується про всіх однаково. Саме тому правителі повинні наслідувати Небо, дбати про народ і керуватися принципом справедливості.

Соціально-політична програма Мо-цзи передбачала створення моральної та ефективної системи управління. Він наголошував, що державою повинні керувати мудрі та чесні люди. Посади мають надаватися не за походженням, а за

здібностями та моральними якостями. Правитель повинен слухати поради радників і прислухатися до думки народу. Знання та досвід простих людей розглядалися як важливий критерій істини: якщо певне рішення не приносить користі більшості, воно є помилковим. Таким чином, моїзм містить елементи раціонального та практичного підходу до перевірки політичних рішень.

Особливо різко Мо-цзи виступав проти загарбницьких воєн. Він вважав, що війна не може бути виправданою, оскільки вона приносить руйнування, економічні втрати та людські страждання. Сильні держави, нападаючи на слабших, порушують моральний закон Неба. Моїсти стверджували, що справжня велич правителя полягає не в територіальних завоюваннях, а в здатності забезпечити мир і добробут своїм підданим. Воля Неба, за їхнім переконанням, вимагає мирного співіснування держав і вирішення конфліктів без насильства.

Крім того, Мо-цзи критикував надмірну увагу конфуціанців до ритуалів, музики та складних поховальних обрядів. Він вважав, що такі практики виснажують матеріальні ресурси суспільства й не приносять реальної користі. Філософія повинна служити практичним потребам людей, а не підтримувати формальні традиції. У цьому проявляється утилітарний характер його вчення: моральність оцінюється за її результатами та користю для суспільства.

Вчення Мо-цзи можна розглядати як цілісну соціально-філософську концепцію, що поєднує етику, політику та релігійне розуміння світу. Його ідеї спрямовані на створення гармонійного суспільства через утвердження принципів всезагальної любові, справедливості, мудрого правління та миру. Моїзм виступає прикладом ранньої спроби обґрунтувати соціальний порядок не лише традицією, а й раціональними аргументами та моральною доцільністю.

Отже, вчення Мо-цзи є важливим етапом розвитку давньокитайської думки. Воно запропонувало альтернативний шлях організації суспільства, у центрі якого перебуває турбота про народ і прагнення до загального блага. Незважаючи на історичні зміни, багато ідей моїзму – зокрема засудження агресії, вимога соціальної відповідальності влади та принцип рівного ставлення до людей – залишаються актуальними й сьогодні.